

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งศึกษาสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน โดยวัดก่อนและหลังการทดลอง (Two Groups Pre and Post Test Design) เพื่อศึกษาผลการใช้วงจรเดมมิ่งในการสนับสนุนให้หญิงตั้งครรภ์เลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวยังคลอดอย่างน้อย 3 เดือน กรณีศึกษาโรงพยาบาลบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี สำหรับวิธีการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ วิธีการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร คือ หญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาลบ้านนาสาร

กลุ่มตัวอย่าง ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ 1) เป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 36 สัปดาห์ขึ้นไป ในโรงพยาบาลบ้านนาสาร 2) เข้าใจภาษาไทย อ่านและเขียนภาษาไทยได้ 3) มีที่อยู่ที่แน่นอน และเกณฑ์คัดออก คือ 1) ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง 2) มีภาวะแทรกซ้อนระหว่างตั้งครรภ์และการคลอดที่เป็นอุปสรรคต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และกำหนดขนาดตัวอย่างโดยคำนวณจากการศึกษาของ อรทัย บัวคำ และคณะ (2550) ผลของการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่ออัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 4 เดือน ในมารดาที่มีบุตรคนแรก : โรงพยาบาลอำนาจเจริญมีค่าอิทธิพล 5.48 ซึ่งมีค่าสูงทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่น้อยมาก แต่เพื่อให้การศึกษานี้มีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดค่าขนาดอิทธิพลที่ระดับ 0.80 และกำหนดความเชื่อมั่นที่ 0.05 อำนาจการทดสอบ (Power of Test) ที่ระดับ 0.80 และนำมาเปิดตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากอำนาจการทดสอบ (Power Analysis) ของ Cohen (1988) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 26 คน สำหรับกลุ่มทดลอง และ 26 คนสำหรับกลุ่มควบคุม

วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มาฝากครรภ์ รพ.บ้านนาสารในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2557 - 31 มีนาคม 2558 ตามเกณฑ์การคัดเลือก เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. การเลือกเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมผู้วิจัยได้ใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายเพื่อคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เข้ากลุ่มทดลองโดยให้กลุ่มตัวอย่างหยิบสลาก ถ้าคนใดหยิบได้สลากที่เขียนว่า “เข้าร่วม”

จะเป็นกลุ่มทดลอง กลุ่มที่ได้กระดาษเปล่า จะเป็นกลุ่มควบคุมในการทำกิจกรรมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม จะถูกแยกกัน โดยกลุ่มที่เข้าร่วม จะทำกิจกรรมตามวงจรเดิมมี ส่วนอีกกลุ่มจะได้รับการให้คำปรึกษา /คำแนะนำตามปกติ หากกลุ่มตัวอย่างคนใดต้องออกจากงานวิจัยกลางคัน ผู้วิจัยจะถือว่าสิ้นสุดการวิจัย สำหรับกลุ่มตัวอย่างรายนั้น และจะทำการบันทึกสาเหตุ ปัญหาอุปสรรค ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างขอยุติ และนำมาปรับปรุงกับกลุ่มตัวอย่างรายอื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1.1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลได้แก่ อายุการศึกษา จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ จำนวนบุตร การทำงานภายหลังคลอดรายได้ภายในครอบครัวระยะเวลาที่ตั้งใจเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว ลักษณะของครอบครัวประสบการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของสมาชิกในครอบครัวระยะเวลาที่สมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ตั้งใจให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

1.2 แบบประเมินความรู้เรื่องนมแม่ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมจำนวน 23 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 2ตัวเลือก (0 และ 1 คะแนน) การแปลผลคะแนน ดังนี้มารดาที่ได้คะแนนสูงกว่ามีความรู้การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ถูกต้องเหมาะสมกว่ามารดาที่ได้คะแนนต่ำ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (Best, 1977 : 174) ดังนี้

ตอบถูกมากกว่า 60% ของข้อคำถามทั้งหมด (มากกว่าหรือเท่ากับ 14 ข้อ) หมายถึง มีความรู้ดี

ตอบถูกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 60% ของข้อคำถามทั้งหมด (น้อยกว่า 14 ข้อ) หมายถึง มีความรู้ไม่ดี

1.3 แบบประเมินพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ (3 - 0 คะแนน) (ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติเป็นครั้งคราว และไม่ปฏิบัติเลย)

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่กระทำสม่ำเสมอ คือปฏิบัติ 5 วันต่อสัปดาห์ขึ้นไป (3 คะแนน)

ปฏิบัติบ่อยครั้ง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่กระทำเป็นส่วนมาก คือปฏิบัติอย่างน้อย 4 วันต่อสัปดาห์ (2 คะแนน)

ปฏิบัติเป็นครั้งคราว หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นจริงที่กระทำเป็นบางส่วนคือ ปฏิบัติ 1 - 3 วันต่อสัปดาห์ (1 คะแนน)

ไม่ปฏิบัติเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับการกระทำเลย ในสัปดาห์ (0 คะแนน)

ในการจัดระดับพฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ แบ่งตามพิสัยของคะแนน คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด หาดด้วย 3 ระดับ จัดเป็นช่วงระดับได้ 3 ระดับ (Best, 1977 : 174) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยช่วง

ระหว่าง 0.00 - 1.00 หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับน้อย

ระหว่าง 1.01 - 2.00 หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับปานกลาง

ระหว่าง 2.01 - 3.00 หมายถึง พฤติกรรมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ระดับมาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

2.1 คู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการค้นคว้าเอกสารวารสารงานวิจัย และหนังสือคู่มือต่าง ๆ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประโยชน์ของนมแม่ การเตรียมตัวในระยะตั้งครรภ์ การเตรียมตัวในระยะคลอด การเตรียมตัวในระยะหลังคลอด ท่าที่ใช้ให้นมลูก การนำลูกเข้าเต้าการบีบเก็บน้ำนมและการป้อนนมด้วยแก้วช้อนแนะนำในการเก็บน้ำนมแม่ อาการที่แสดงว่าลูกได้รับน้ำนมเพียงพอ เคล็ดลัดในการเพิ่มน้ำนมปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่พบบ่อยซึ่งจะจัดพิมพ์เป็นคู่มือให้กับหญิงตั้งครรภ์ได้ศึกษาในช่วงให้ความรู้และนำกลับไปใช้ในช่วงให้นมบุตร

2.2 แบบบันทึกการติดตามเยี่ยมหลังคลอด และส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ทำการบันทึกเมื่อเยี่ยมติดตามหญิงหลังคลอดทุก 2 สัปดาห์

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเป็นการหาความตรงความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการใช้

เครื่องมือซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือทุกส่วนเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของข้อความความถูกต้องครอบคลุมด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาจำนวน 3 คน ได้แก่ แพทย์เฉพาะทางสูตินรีแพทย์ จำนวน 1 คน พยาบาลวิชาชีพในแผนกแม่และเด็ก จำนวน 2 คน โดยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index : CVI) (Polit & Beck, 2008) ได้ผลดังนี้ แบบประเมินความรู้เรื่องนมแม่ ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.91 และแบบประเมินพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้ค่า CVI เท่ากับ 0.80

3.2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบหาความเชื่อมั่น(Reliability)โดยนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หญิงหลังคลอด 30 คน ที่มารับบริการในเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ได้ผลดังนี้

3.2.1 แบบประเมินความรู้เรื่องนมแม่ โดยวิธีของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR - 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70

3.2.2 แบบประเมินพฤติกรรมการเล่นลูกด้วยนมแม่ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบรากได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72

การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

1. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ไปยังผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านนาสาร
2. เข้าพบผู้อำนวยการโรงพยาบาลบ้านนาสาร เพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย และขอความร่วมมือในการทดลองและเก็บข้อมูล
3. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง แนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้สอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย ชี้แจงขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งแจ้งระยะเวลาที่เข้าร่วมในการศึกษา เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินดีเข้าร่วมการวิจัยให้หญิงหลังคลอดลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยและจัดทำทะเบียนคุมกลุ่มตัวอย่าง ที่อยู่ แผนที่บ้านและหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อได้

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มควบคุม เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการให้ความรู้ตามโปรแกรมปกติของโรงพยาบาล โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้
 - 1.1 กลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบวัดความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ (Pre-test) ใช้เวลา 10 - 15 นาที
 - 1.2 กลุ่มควบคุมตอบแบบวัดความรู้เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และแบบประเมินพฤติกรรมการเล่นลูกด้วยนมแม่ (Post-test) ภายหลังจากดำเนินการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ไปแล้วครบ 3 เดือน ใช้เวลา 10 - 15 นาที ในกลุ่มควบคุมก็ต้องมีที่อยู่ที่เหมาะสมและต้องขอไว้ด้วยเพราะต้องให้ตอบ Posttest
2. กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา ดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มควบคุมตามข้อ 2.1.1 และขอที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่ชัดเจน แล้วทำการบันทึกไว้ ต่อจากนั้นเริ่มต้นการดำเนินงานตามตามลำดับขั้นตอนที่สอดคล้องกับแนวคิดวงจรเดมมิง

ขั้นที่ 1 วางแผนการปฏิบัติงาน (Plan) มีการดำเนินการดังนี้

1. ตั้งวัตถุประสงค์/เป้าหมายการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างกลุ่มตัวอย่าง คือ หญิงที่เป็นกลุ่มทดลองกับผู้วิจัย

2. ให้ความรู้กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กระบวนการกลุ่มและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 สร้างสัมพันธภาพโดยให้กลุ่มตัวอย่างแนะนำตัวทักทายและพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเอง

2.2 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมโดยการดำเนินกิจกรรมการสอนให้ความรู้โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ได้แก่ 1) เชิญให้คุณแม่นั่งเก้าอี้ล้อมวงกลม 2) ผู้วิจัยแนะนำตัว 3) ชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัย 4. ให้ทำแบบสอบถาม (pretest) 5 พูดคุยสร้างสัมพันธภาพให้สมาชิกแนะนำตัว 6) เปิดประเด็นเรื่อง ความคาดหวังของสมาชิกในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 7) ให้สมาชิกเล่าประสบการณ์ในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ปัญหาและอุปสรรค 8) ให้สมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่เล่าถึงความภาคภูมิใจ 9) ให้ความรู้ เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยใช้ภาพพลิก โมเดลเต้านม และสาธิตอุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 10) เปิดโอกาสให้ซักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกันซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ได้แก่ ประโยชน์ของนมแม่ การเตรียมตัวในระยะตั้งครรภ์ การเตรียมตัวในระยะคลอด การเตรียมตัวในระยะหลังคลอด ทำที่ใช้ให้นมลูก การนำลูกเข้าเต้าการบีบเก็บน้ำนมและการปั๊มนมด้วยแก้วข้อแนะนำในการเก็บน้ำนมแม่ อาการที่แสดงว่าลูกได้รับน้ำนมเพียงพอ เคล็ดลับในการเพิ่มน้ำนมปัญหาเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่พบบ่อย

3. ผู้วิจัยแจกคู่มือการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

4. หญิงตั้งครรภ์วางแผนในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร่วมกันกับผู้วิจัย

5. ประเมินผลขั้นตอนนี้ด้วยการสังเกตความสนใจและการให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในช่วงเวลาจัดกิจกรรม

ขั้นที่ 2 ดำเนินงานตามแผน (Do)

หญิงตั้งครรภ์กลับไปเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่บ้าน ในระหว่างนี้หากมีข้อสงสัยและพบปัญหาในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็สามารถโทรศัพท์ปรึกษาผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และผู้วิจัยจะประสานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล และทีมสุขภาพ ให้ทำการเยี่ยมติดตาม ทุก 2 สัปดาห์โดยจะทำการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกการติดตามเยี่ยมหลังคลอด และส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ขั้นที่ 3 ตรวจสอบประเมินผล (Check)

ผู้วิจัยจะทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ที่เกิดขึ้นของกลุ่มตัวอย่างโดยการติดตามเยี่ยมหลังคลอด ให้กลุ่มตัวอย่างสะท้อนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้แก่ผู้วิจัย

ขั้นที่ 4 นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขงาน (Action)

ผู้วิจัยจะทำการนำข้อสรุปจากขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบประเมินผล (Check) เมื่อสิ้นสุด 4 สัปดาห์แรกของการทำกิจกรรม และการเยี่ยมหลังคลอด ปรับปรุงจุดอ่อนหรือปัญหาของการดำเนินงาน และดำเนินการต่อในเดือนที่ 2 และ 3 ต่อไป หากกลุ่มตัวอย่างไม่มีข้อเสนอแนะ หรือไม่พบข้อบกพร่อง

ของการดำเนินงาน ผู้วิจัยจะทำการติดตามกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้น และเสริมแรงในการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ต่อไป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณนักวิจัย อย่างเคร่งครัดไม่บิดเบือนความจริง ซื่อสัตย์ในการรวบรวมข้อมูลปกปิดข้อมูลและรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยผู้วิจัยจะเสนอผลการวิจัยในภาพรวม และขั้นตอนการทดลองไม่เกิดอันตรายแก่กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ทำการแนะนำตัว และชี้แจงวัตถุประสงค์วิธีการวิจัย ระยะเวลาที่ใช้ ประโยชน์ของการวิจัย และสิทธิที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมในการทำวิจัย หรือออกจากการศึกษาได้ตามต้องการ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยต่าง ๆ แล้วจึงขอความร่วมมือในการทำวิจัยในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการประยุกต์วงจรเดมมิ่งเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ อย่างเดียวอย่างน้อย 3 เดือน ในหญิงตั้งครรภ์โรงพยาบาลบ้านนาสารจังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจงความถี่ร้อยละ วิเคราะห์หาความถี่ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ด้วยวิธีทดสอบ Pair t-test
3. เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุมด้วยวิธีทดสอบ Independent t-test